10 listopada 2023

Oświadczenie woli

Z oświadczeniami woli każdy z nas spotyka się na co dzień, choć nie zawsze o tym wie. Czynność, aby wywołała skutki prawne, musi opierać się na ważnym oświadczeniu woli, czyli być pozbawiona wad (tzn. nie być pozorna ani złożona na skutek błędu, podstępu, groźby czy w stanie wyłączającym świadome decydowanie o sobie). Ewentualna wada może prowadzić do nieosiągnięcia zamierzonego rezultatu. Wady oświadczenia woli wynikają wprost z przepisów, jednak ich ustalenie w rzeczywistości wymaga uwzględnienia szeregu okoliczności, zarówno faktycznych, jak i prawnych (na przykład indywidualnego zamiaru bądź stanu świadomości).

Czym jest oświadczenie woli?

Oświadczenie woli jest uregulowane w kodeksie cywilnym i oznacza sytuację, w której konkretna osoba wyraża swoją wolę w celu wywołania określonych skutków prawnych (czyli następstw działań zmieniających stan prawny). Oświadczenie woli może być ujawnione przez dowolne zachowanie się. Jedynym warunkiem, jaki trzeba spełnić, to dostateczna oczywistość naszej woli. Oświadczenie musi być bowiem na tyle jasne, żeby nie budziło wątpliwości. Podstawowym warunkiem uznania przejawu woli jako oświadczenia woli jest wyrażenie go **swobodnie**, a więc bez przymusu z zewnątrz. Składanie oświadczenia pod przymusem fizycznym powoduje jego nieważność. Oświadczenie składane pod przymusem psychicznym jest wadliwe, co może skutkować uchyleniem się od jego skutków prawnych. Osoba składająca oświadczenie woli musi też być w pełni władz umysłowych. Oświadczenie składane pod wpływem środków zmieniających świadomość (alkohol, narkotyki) skutkuje jego nieważnością. Kolejnym warunkiem uznania oświadczenia woli jest jego **zrozumiała treść**. Bez względu na formę wyrażenia woli, treść musi być powszechnie uznana za zrozumiałą. Trzeci i ostatni już warunek mówi o tym, że oświadczenie nie może być wyrażane dla pozoru. Oświadczający musi wyrażać swoją wolę **na serio**, czyli musi towarzyszyć mu rzeczywista wola wywołania skutku prawnego.

Skutki prawne oświadczenie woli

Oświadczenie woli jest składane po to, aby zakomunikować otoczeniu naszą wolę i wywołać określone skutki prawne. Najczęściej chodzi o utworzenie, modyfikację bądź zakończenie stosunku prawnego wobec osób prywatnych np. swoich dzieci oraz wobec podmiotów gospodarczych. W odniesieniu do umowy oświadczenie woli może więc doprowadzić odpowiednio do jej zawarcia, zmiany postanowień oraz jej rozwiązania.

Miejskie Centrum Opieki dla Osób Starszych, Przewlekle Niepełnosprawnych oraz Niesamodzielnych w Krakowie
ul. Wielicka 267, 30-663 Kraków
samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej
tel 12 44-67-500 fax 12 44-67-501
www.mco.krakow.pl mco@mco.krakow.pl

Fundusze Europejskie dla Małopolski | Rzeczpospolita Polska | Dofinansowane przez Unię Europejską | MAŁOPOLSKA

Projekt pn. „Centrum wsparcia opiekunów nieformalnych i opieki nad osobami niesamodzielnymi w Miejskim Centrum Opieki w Krakowie" dofinansowany przez Unię Europejską z Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027, w ramach Priorytetu 6. Fundusze Europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego, Działania 6.33 Wsparcie usług społecznych w regionie – ZIT

Oświadczenie woli – przykłady

Oświadczenie woli może być złożone ustnie, pisemnie (w formie zwykłej pisemnej, pisemnej z datą pewną, czyli poświadczoną urzędowo, a także pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym), w formie aktu notarialnego oraz w sposób dorozumiany (poprzez pozajęzykowe zachowanie). Różnice mogą wynikać również z istnienia bądź nieistnienia drugiej strony stosunku. W przypadku jednostronnych czynności prawnych dla ich skuteczności wystarczy oświadczenie woli jednej osoby. Dobrym przykładem takiej czynności jest sporządzenie testamentu. Wielostronna czynność prawna wymaga z kolei złożenia oświadczenia woli przez co najmniej dwie osoby (na przykład umowa sprzedaży). Każda osoba dorosła podpisująca oświadczenie woli, wyrażając zgodę na pobranie po śmierci swoich tkanek i narządów do przeszczepienia daje dowód świadomej chęci ratowania życia i przywracania zdrowia chorym ludziom. Własnoręczne podpisanie oświadczenia ułatwia bliskim osoby zmarłej oraz lekarzom uszanowanie wyrażonej woli.

Kto może złożyć oświadczenie woli?

Składający oświadczenie woli musi posiadać co najmniej ograniczoną zdolność do czynności prawnych (to znaczy ukończyć 13 lat i nie być ubezwłasnowolnionym). Zdolność do czynności prawnych to możliwość zaciągania zobowiązań oraz nabywania praw we własnym imieniu i samodzielnie. W przypadku osób o ograniczonej zdolności prawnej (pomiędzy 13 a 18 rokiem życia lub ubezwłasnowolnionych częściowo) dla ważności czynności prawnej konieczna jest zgoda przedstawiciela ustawowego, czyli rodzica albo opiekuna prawnego.

Warunki złożenia oświadczenia woli

Oświadczenie woli, aby wywołało zamierzone skutki prawne, musi być złożone świadomie, a także w sposób swobodny i zrozumiały. Dodatkowo oświadczenie woli musi rzeczywiście zmierzać do wywołania określonych skutków. Oświadczenie woli musi być w pełni wolne od wad.

WADY OŚWIADCZENIA WOLI

Wada oświadczenia woli to określona przez kodeks cywilny nieprawidłowość związana ze składaniem oświadczenia woli. Może wywołać różne skutki. Wady oświadczenia woli dotyczą istotnych okoliczności, które jednak różnią się pomiędzy sobą znacznie.

Brak świadomości lub swobody

Nieważne jest oświadczenie woli, które zostało złożone przez osobę znajdującą się w stanie, który z jakichkolwiek powodów wyłączał świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Brak świadomości lub swobody zachodzi, gdy osoba składająca oświadczenie nie rozumie swojego

postępowania i przez to nie zdaje sobie sprawy z jego skutków albo nie może podjąć działania swobodnie. Jako przykład takiego stanu najczęściej wskazuje się chorobę psychiczną, uzależnioną od alkoholu czy cierpiącą na demencję.

Pozorność

Jest to sytuacja, w której jedna strona składa drugiej, za jej zgodą, oświadczenie dla pozoru, to znaczy bez zamiaru dokonania czynności prawnej lub z zamiarem wywołania innych skutków niż te określone w oświadczeniu. Przykładem pozorności może być zawarcie umowy bezpłatnego użyczenia lokalu w celu ukrycia odpłatnego najmu i uniknięcia płacenia podatków. Skutkiem dokonania pozornej czynności prawnej jest jej nieważność bezwzględna (czynność nie wywołuje skutków z mocy prawa).

Błąd

To mylne wyobrażenie bądź niewiedza o rzeczywistym stanie rzeczy. Błąd musi dotyczyć czynności prawnej, a także być istotny (czyli być rzeczywisty i mieć odpowiednio wysoką wagę – nie można powoływać się na błąd, jeśli nie miał on wysokiego znaczenia i nie był kluczowy przy dokonywaniu czynności prawnej). Istotność odnosi się nie tylko do subiektywnych odczuć składającego, ale również obiektywnych przesłanek, uwzględniających typowego przedstawiciela społeczeństwa. Jako przykład błędu można podać sytuację, w której przyjęto spadek tylko ze względu na przeświadczenie, że zmarły nie miał długów (mimo podjęcia znaczących starań ustalenia ich istnienia) – lekkomyślność wyłącza prawo powoływania się na błąd. Od skutków błędu można się uchylić składając oświadczenie w tym przedmiocie (zachodzi nieważność względna).

Podstęp

Podstęp uznawany jest za kwalifikowany błąd. Również w tym przypadku druga strona czynności ma błędne przeświadczenie o rzeczywistym stanie rzeczy. W tej sytuacji składający oświadczenie woli świadomie wprowadza w błąd. Dla odróżnienia obu wad kluczowy jest więc stan wiedzy oświadczającego. W tym przypadku błąd nie musi być istotny (nie musi być jedyną podstawą dokonania określonej czynności i nie musi być dla jej istnienia kluczowy), ponieważ druga strona miała pełną wiedzę na temat rzeczywistej sytuacji. Czynność prawna dokonana na skutek podstępu jest – tak jak w przypadku błędu - względnie nieważna.

Groźba

To wada oświadczenia woli, w przypadku której oświadczenie zostało złożone ze względu na okoliczność, w której składający mógł się obawiać, że jemu samemu lub innej osobie grozi niebezpieczeństwo (osobiste lub majątkowe). Istotne jest nie tylko własne przeświadczenie, ale

również obiektywne prawdopodobieństwo spełnienia groźby.

Nieważność względna a nieważność bezwzględna

W przypadku nieważności bezwzględnej czynność jest nieważna od początku – nieważność zachodzi z mocy prawa. Nie ma konieczności podejmowania żadnych działań w celu uchylenia się od skutków takiej czynności prawnej. Mamy z nią do czynienia na przykład w przypadku stanu braku świadomości lub swobody oraz pozorności. W odniesieniu do nieważności względnej uchylenie się od skutków złożonego oświadczenia woli wymaga natomiast złożenia oświadczenia w tym przedmiocie (na piśmie). Oświadczenie musi dojść do adresata, jednak może być złożone poza sądem. Przed podjęciem takiego działania czynność wywołuje skutki prawne. Skutek następuje nie z mocy prawa, a na skutek złożenia oświadczenia. Jeśli adresat nie zgadza się z oświadczeniem o uchyleniu się od skutków prawnych czynności to nie może zmodyfikować jego treści, jednak ma prawo wystąpić do sądu o rozstrzygnięcie, czy było ono uzasadnione. Nieważność czynności prawnej może wynikać nie tylko z wad oświadczenia woli, ale również na przykład z jego niewłaściwej formy.

Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli

Uchylenie się od skutków czynności prawnej jest „wycofaniem się" z błędnej decyzji, którą się podjęło. Taką możliwość w wyjątkowych przypadkach przewiduje kodeks cywilny. W odniesieniu do pierwszych z opisanych wad oświadczeń woli, tj. złożenia oświadczenia w stanie wyłączającym świadome lub swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli albo czynności pozornej, czynność od początku jest nieważna i nie wywołuje skutków prawnych – nie trzeba w tym celu podejmować żadnych działań. W przypadku błędu, podstępu i groźby musimy natomiast uchylić się od skutków złożonego oświadczenia. W tym celu konieczne jest złożenie oświadczenia na piśmie drugiej stronie czynności, w którym jasno wskażemy, że uchylamy się od jego skutków i podamy powód. Czas na złożenie oświadczenia jest ograniczony. W przypadku błędu i podstępu wynosi rok od wykrycia błędu, natomiast w odniesieniu do groźby rok od chwili, w której stan obawy ustał. Oświadczenie staje się skuteczne w chwili dotarcia do adresata.

Oświadczenie woli z poświadczeniem notariusza

Jak wspomnieliśmy wcześniej, oświadczenie woli może być złożone w sposób dowolny. Jednak ustawodawca przewiduje sytuacje, w których musi ono przyjąć postać szczególną. Zwiększone wymogi dla niektórych czynności prawnych dają bowiem większą pewność, że czynność zostanie wykonana. Konieczność poświadczenia notarialnego oświadczenia woli służy także ochronie podmiotu przed nieprzemyślanymi decyzjami, jako że zachowanie pewnej określonej formy wymaga dodatkowego czasu i nakładu pracy. Również jawność tak dokonanej czynności prawnej w stosunku do osób trzecich służy ochronie interesu składającego oświadczenie. Oświadczenie woli z

poświadczeniem notariusza ma również tę korzyść, że pozwala podmiotom na uzyskanie fachowej rady prawnej. Dodatkowo, tak sporządzone oświadczenie gwarantuje bezpieczeństwo, ponieważ dokument stanowi dowód, który może okazać się przydatny w przypadku prób uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia. Czynność prawna w formie notarialnej polega na spisaniu przez notariusza oświadczeń woli stron. W przypadku sporządzania aktu notarialnego, prawnik uczestniczy także w redakcji dokumentu. W takiej sytuacji notariusz powinien pełnić funkcję bezstronnego świadka, który swoim podpisem potwierdza, że oświadczenie woli jest ważne i wolne od wad.

Źródło tekstu:

https://unicef.pl/chce-pomoc/nasze-programy/ponadczasowi/oświadczenie-woli

Źródło zdjęcia: https://www.canva.com/photos/

Miejskie Centrum Opieki dla Osób Starszych, Przewlekle Niepełnosprawnych oraz Niesamodzielnych w Krakowie
ul. Wielicka 267, 30-663 Kraków
samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej
tel 12 44-67-500 fax 12 44-67-501
www.mco.krakow.pl mco@mco.krakow.pl

Fundusze Europejskie dla Małopolski | Rzeczpospolita Polska | Dofinansowane przez Unię Europejską | MAŁOPOLSKA

Projekt pn. „Centrum wsparcia opiekunów nieformalnych i opieki nad osobami niesamodzielnymi w Miejskim Centrum Opieki w Krakowie" dofinansowany przez Unię Europejską z Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027, w ramach Priorytetu 6. Fundusze Europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego, Działania 6.33 Wsparcie usług społecznych w regionie – ZIT